

Åndelig omsorg

Når man åbner Anne Elsebet Overgaards nye bog »Åndelig omsorg«, bliver man medrevet af suset fra vingslagene i det begejstrede forord af Svend Bjerg:

»Åndelig omsorg er en lærebog i et fag, som med stor kraft demonstrerer det snart fuldendte paradigmeskifte inden for sygeplejen, vendingen fra behandling til pleje, fra produktion af sundhed til sansning af den syge, fra udeltagende observation til skæbnefællesskab, kort sagt fra videnskab til visdom«.

Refl eks mødte forfatteren for at smittes af begejstringen:

Hvordan defi nerer du åndelig omsorg?

Det er vigtig for mig at sige, at åndelig omsorg handler om mere end tro og religion. Der har været en blokering overfor begrebet åndelig omsorg, fordi det har været opfattet som synonymt med kristendom, og derfor har folk spurgt: »Hvad skal vi så med det?«

Jeg har valgt at læne mig op ad Stifoss-Hanssen og Kallenbergs defi nition (se faktaboks), som vægter evnen til at være opmærksom på, lytte til og hjælpe patienten med eksistentielle spørgsmål, som jo meget ofte trænger sig på, når man bliver syg. Det handler med andre ord om kompetence til at sætte sig ind i andre menneskers livssyn.

Åndelig omsorg er:

- at være opmærksom på patientens eksistentielle spørgsmål og ressourcer
- at lytte til den mening disse har i patientens livshistorie
- at hjælpe patienten i hans/hendes arbejde med eksistentielle spørgsmål med udgangspunkt i hans/hendes eget livssyn.

(Stifoss-Hanssen og Kallenberg: Livssyn, sundhed og sygdom. Hans Reitzel. København, 1999.)

I hvilken grad er åndelig omsorg en sygeplejerskes opgave?

Hvis man oplever, at man ikke er kynig til at tale om religiøse emner, må man henvise til en præst, men som sygeplejersker bør vi være i stand til at tale med patienter om deres liv og måske deres syn på skæbnen. Jeg er enig i Etisk Råds anbefaling, at sundhedsuddannede primært skal kunne udøve åndelig omsorg ved at hjælpe patienten med at forholde sig til eksistentielle spørgsmål. Det skal stå plejepersonalet frit for, om de vil tage aktiv del i patientens religiøse ritualer, men de kunne for eksempel også spørge, om patienten ønsker at de er passivt tilstede under ritualer. De bør i det hele taget give plads til at mennesker kan være religiøse.

Hvad kan åndelig omsorg betyde for sygeplejen?

For at citere Svend Bjerg er åndelig omsorg »en omsorg som i fysisk praksis har indvævet et åndeligt mønster.« Man ser altså ikke kun kroppen, men medmennesket i deres sårbare eksistens. Med alle de retningslinjer og principper, vi udvikler i håb om at forbedre plejen, risikerer vi ikke at se patienterne. For at give et enkelt eksempel: En studerende havde ved en indlæggelsessamtale til fulde fulgt forskriften for hvilke spørgsmål, hun skulle stille. Da hun senere kom ind på stuen, så hun at patienten så me-

Anne Elsebet Overgaard: »Mange studerende fortæller mig, at de fl over sig over noget, de har gjort først i uddannelsen, hvortil jeg må svare: Det var fi nt, det du gjorde: du udøvede åndelig omsorg, du var opmærksom, lyttede og prøvede at hjælpe patienten.« Foto: Kirsten Dalby.

get tynget ud og spurgte hvorfor. Det viste sig at manden var syg og alene derhjemme og hun var bekymret for ham. Det blev hurtigt klaret med en opringning til hjemmeplejen og patienten blev lettet.

Hvad kræver det af sygeplejersken at kunne udøve åndelig omsorg?

Først og fremmest kræver det, at hun skyder sin blokering væk. Jeg har oplevet mange være skeptiske overfor åndelig omsorg, fordi visse af de kristne sygeplejersker, der var blandt de første, der skrev og talte om det, kørte det af sporet, - det blev for fromt og for bastant. Jeg mødte for eksempel en sygeplejerske, der sagde: »Jeg ved godt hvad åndelig omsorg er. Det er at gå ind på stuen om morgenen, trække gardinet fra og sige: »Sikke en dejlig dag, Gud har skabt«. Det er slet ikke det, jeg taler om. Jeg opfordrer sygeplejersken til at gå i dialog med patienten om eksistentielle spørgsmål ud fra patientens livssyn.

Handler om eksistens

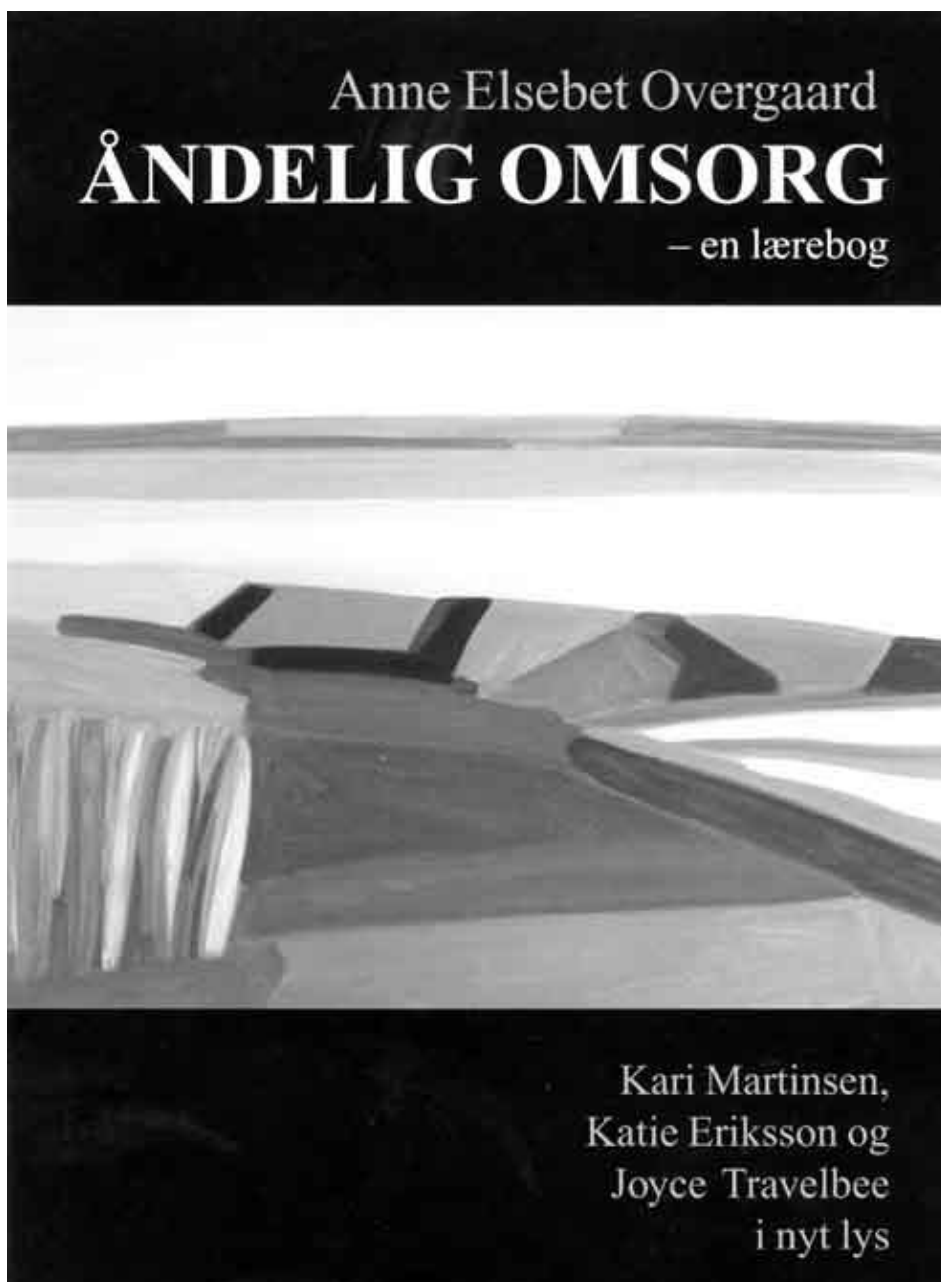
Mange sygeplejersker føler måske de står i et dilemma mellem at være anmassende og være for tilbageholdende med at gå ind i den dialog. Hvordan håndterer de det? Nøglen til at håndtere det dilemma er opmærksomhed. For at sige det med Kari Martinsen, så handler det om det praktiske skøn, og her er det vigtigt at huske, at i det skøn er sanser overordnet i forhold til begreber. Mange studerende, jeg møder, fortæller sent i uddannelsen, at de fl over sig over noget, de har gjort først i uddannelsen, hvortil jeg må svare: Det var fi nt, det du gjorde: du udøvede åndelig omsorg, du var opmærksom, lyttede og prøvede at hjælpe patienten. Som led i uddannelsen afl ærer de altså den sans, de har med sig, når de kommer her, - måske fordi vi lægger så stor vægt på viden og begreber.

Du skriver, at sygeplejen ofte mangler den åndelige omsorg, fordi den i høj grad fokuserer på patientens fysiske og psykosociale tilstand. Men indeholder fokus på det psykosociale aspekt ikke også den åndelig omsorg?

Jo, det kan det gøre, men det er ikke altid tilfældet. Lad mig give et eksempel: På en psykiatrisk afdeling satte de patienterne sammen for at de i fællesskab kunne synge nogle sange. Der blev typisk sunget viser som fx »Der er lys i lykten lilleemor«. Men en patient viste tydeligvis ikke noget engagement i disse sange og forsøgte at foreslå sange som fx »Morgenstund har guld i mund« og andre sange med et åndeligt, eksistentiel indhold.

Fortsætter side 8...

Anne Elsebet Overgaard: *Åndelig omsorg – en lærebog.*
Nyt Nordisk Forlag Arnold Busck, 2003. Forsideillustration: Jens Uffe Rasmussen

PERSONALIA

Fratrædelser:

Rektor Bente Scharff-Smith
Sygeplejelærer Hanne Berner
Assistent Susanne Havgaard Jørgensen

Pr. 31.05.2003
Pr. 30.06.2003
Pr. 30.04.2003

Ansættelser i Udviklings- og Kursusafdelingen:

Uddannelseskonsulent Helle Boelsmand Bak
Uddannelseskonsulent Inge Mandrup

13.01.2003-13.01.2005
Pr. 01.02.2003

Åndelig omsorg handler om eksistens

Det havde plejepersonalet aldrig selv fundet på. Jeg siger ikke, at de skal synge salmer, men hvorfor ikke også vælge sange med et eksistentielt tema? Det kunne for eksempel være sange om naturoplevelser, sange som viser, at mennesket er indfældet i en verden, der på samme tid er gennemstrømmet af liv og truet af tilintetgørelse, som Løgstrup vist har sagt det. Det ville åbne op for refl. eksioner over eksistentielle spørgsmål, - spørgsmål som fylder meget for mange patienter i forhold til hvor lidt plads, de får i sygeplejen.

Det er tre kendte omsorgsteoretikere (Kari Martinsen, Katie Eriksson og Joyce Travelbee), du har valgt at trække frem i din bog for at sætte dem »i et nyt lys«, som du skriver. Hvad er det man får øje på ud fra dit perspektiv?

For det første prøver jeg at gøre dem »spiselige«. Der er mange, der synes, Kari Martinsen er for svær at forstå og at Katie Eriksson er for kristen. Jeg skriver, så alle kan forstå dem og se, at de har noget at byde på, hvad enten man er kristen eller ej. For det andet afviste Kari Martinsen til at begynde med, at hun skrev om åndelig omsorg. Indtil hun læste, hvad jeg mente med det. Så kunne hun godt se, at jo, det gjorde hun. Så på den måde kaster jeg også nyt lys på kendt stof.

De tre teoretikere er udbredt læsning på landets sygeplejeskoler. Tror du på den baggrund at dimittender er teoretisk funderede til at yde åndelig omsorg?

Ja, hvis de tænker sig om. For i disse tekster bliver de gjort opmærksom på det sansende møde med det lidende menneske, der søger mening. Så, ja hvis det har tænkt over det, og det tror jeg da de har. Også fordi de på sygeplejerskeuddannelse opnår en modenhed gennem deres oplevelser, som de næppe får i andre uddannelser. Man kan jo se det i deres ansigter, i deres blikke, når de går herfra.

Du skriver også, at den erfarne sygeplejerske vil opleve, at meget af det, der beskrives i bogen, er noget hun rent faktisk allerede gør. Hvad vil hun så få ud af bogen?

Hun vil forhåbentlig opleve en tilfredsstillelse ved at få bekræftet, at hun udfører åndelig omsorg. Ved at læse bogen vil hun få sat ord på og måske få endnu bedre styr på, hvad hun gør. Det kan være opløftende at få den oplevelse. Ikke mindst hvis man er blandt dem, der synes de studerende eller nyuddannede er så dygtige, fordi de kender så mange teorier og begreber osv.

Inspireret af, at du i bogen skriver at dialog med patienten om hans/hendes livshistorie kan være en indgang til åndelig omsorg, får jeg lyst til at runde af med at spørge dig: Er denne bog delvis et udtryk for din livshistorie?

Sådan er jeg ikke blevet spurgt før... (tænkepause) Ja, man kan vel sige, at det er min livshistorie i faglig sammenhæng, for jeg føler mig ét med det her stof som med intet andet, jeg ellers har undervist i. Jeg har sat det, jeg selv føler, tænker og tror, i samklang med sygeplejen på en måde, så det er meningsfuldt for andre.

Sygepleje & Radiografskolen

UDGIVELSE

SYGEPLEJE- & RADIOGRAFSKOLEN
Turkisvej 14
2730 Herlev

Tlf.: 4488 4145

Internet
www.syrask.dk/nytrefl_eks.pdf

Email
tw@syrask.kbhamt.dk

REDAKTIONEN

Rektor Bente Scharff-Smith
Uddannelseskonsulent Karin Storm
Studievejleder Anette Løvgreen
Fuldmægtig Thomas Worm
Assistent Kirsten Laub

DEADLINE

Materiale til næste nummer.
Deadline for indlæg d. 1. 9. 2003
Diskette eller email
Redaktionen forbeholder sig ret til
at redigere indsendte indlæg.

PRODUKTION

Grafik sk formgivning
Elisabet May, AV-FUNKTIONEN

TRYK

Kailow Tryk

2003